
Slovenský Pravopis (Slovak Edition)

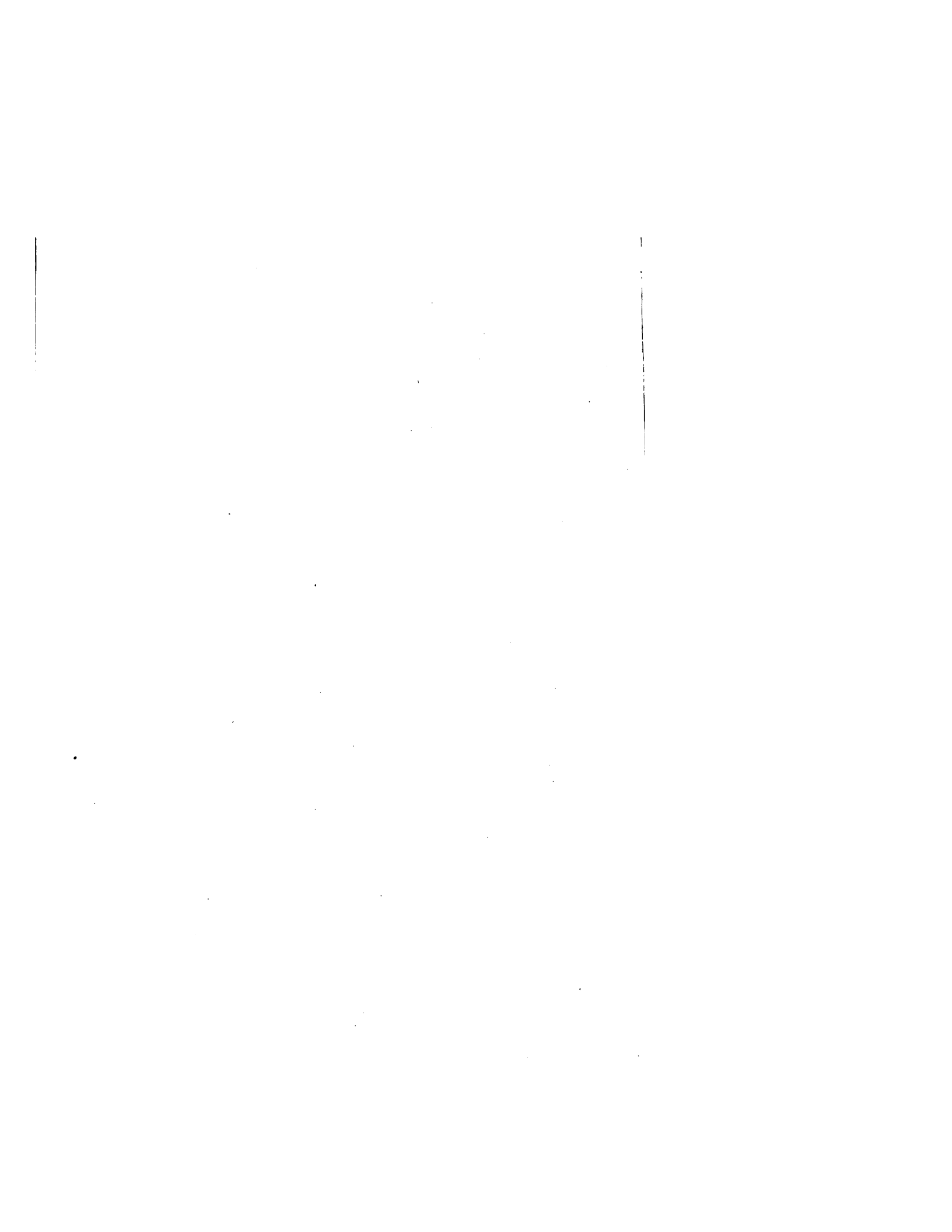
Czambel Samo

Title: Slovenský Pravopis (Slovak Edition)

Author: Czambel Samo

This is an exact replica of a book. The book reprint was manually improved by a team of professionals, as opposed to automatic/OCR processes used by some companies. However, the book may still have imperfections such as missing pages, poor pictures, errant marks, etc. that were a part of the original text. We appreciate your understanding of the imperfections which can not be improved, and hope you will enjoy reading this book.

Vertical line on the left side of the page.

Vertical line on the right side of the page.

Vertical line on the left side of the page.

Vertical line on the right side of the page.

Vertical line on the left side of the page.

Vertical line on the right side of the page.

Vertical line on the left side of the page.

Vertical line on the right side of the page.

Vertical line on the left side of the page.

Vertical line on the left side of the page.

Vertical line on the left side of the page.

SLOVENSKÝ PRAVOPIS.

HISTORICKO-KRITICKÝ NÁKRES

OD

DR^Á S. CZAMBELA.

V BUDAPEŠTI 1890.

PLAČOU VIKTORA HURNYÁNSZKEHO.

NÁKLADOM VLASTNÝM.

Od pôvodcu tohoto spisu

vyšly

„Príspevky k dejinám jazyka slovenského“

Sošit I. V Budapešti 1887.

(Strán 130. Cena 80 kr.)

Sošit ten obsahuje štyri jazykohistorické rozpravy:

1. Čeština a českoslovenčina v Uhrách do polovice XVI. veku.
 2. Ako písal Viliam Pauliny-Tóth.
 3. Ruské živly v spisovnom jazyku slovenskom.
 4. Slovníkárske drobnosti.
-

⊙

SLOVENSKÝ PRAVOPIS.

HISTORICKO-KRITICKÝ NÁKRES

OD

Samuel
DRA S. CZAMBELA.

V BUDAPEŠTI 1890.

TLAČOU VIKTORA HORNYÁNSZKEHO.

NÁKLADOM VLASTNÝM.

... d Celle e Libra...

...

3294.69

$\frac{964}{10}$

...

— Všetky práva vyhradené. —

PREDMLUVA.

Pred niekoľkými rokmi oslovil ma jeden z mojich tunajších priateľov, aby napísal dáku príručnú knižku o slovenskom pravopise. Rád by mu bol vyhovel, ale shľadávajúc potrebnú látku skoro som sa presvedčil, že je toho času nemožno vydať pravopisnú rukoväť, ktorá by vyhovela potrebe. Inak učia mluvnice, inak píšú spisovatelia; a ešte aj medzi sebou rozchodia sa i mluvnice i spisovatelia. Medzitým pomery miestne tak sa utvorily, že nielen spomenutý môj priateľ ale aj iní tunajší moji známi neprestávali doliehať na mňa pravopisnými otázkami. Z mnohočetných vyzdvihujem na pr. tieto:

Ako je lepšie písať: *spytovať sa* či *zpytovať sa*, *skúsený* či *zkúsený*, *spomenúť* či *zpomenúť*, *krýdlo* či *krídlo*, *osobytný* či *osobitný*, *Moravän* či *Moravan*, *rozpraväť* či *rozprávať*, *krupäj* či *krupaj*, *priemysel* či *priemysel*, *účel* či *úcel*, *jest* či *jest*, *háved* či *háveť*, *zamestnať* či *zamestknáť*, *zasloniť* či *zalconiť*, *nehať* či *nechať*, *nech* či *nak-nah*, *azda* či *ažda*; *zrast-zrost* či *vzrast-vzrost*; *ulicach* či *ulicách-uliciach*; *bárs* či *trebár-trebas-trebárs*; *cez*, *prez* či *ces*, *pres*; *hoc-hoci* či *choc-choci-chof-chofas*, či práve *hođa*, *hođas*, *hods*, *hodz*, *hodza* atď.? Ktorý inštrumentál je lepší, či *meči*, *mečmi*, *mečami* a či *mečí* *mečmi*, *mečami*-*mečiami*? Akým právom píše sa: *ssutiny*, *skloniť hlavu dolu*, keď píšeme: *srúcaniny*, *složil farchu dolu*? atď. atď. atď.

Akože mi prišlo odpovedať na také a podobné otázky? Vyhýbave. Nechtiac páchať nesvedomitost' natiskaním pravopisu, ktorý mechanicky sám som si osvojil, musel som riečiť, že ten alebo onen grammatik tak učí, ale v skutočnosti lepší spisovatelia takto a takto píšú, že je bežné a dobré i jedno i druhé . . . tamto, keď postavíme sa na stanovisko také, — toto, keď postavíme sa na stanovisko inakšie.

Ale svojimi neurčitými odpoveďami nevyhoveli som nikomu . . . Zvedavci v krátkej dobe prestali sa dopytovať a písali tak, ako im práve z pera vymokalo.

Vtedy po všestrannom uvážení predložil som si podrobiť základnej revízii celú sústavu pravopisnú. Mojou túžbou stalo sa umenšiť nedostatky a urovnať nedôslednosti vo slovenskom pravopise. A skoro na to som poznal, že pevne stanovenými zásadami dajú sa odstrániť mnohé nedostatky i nedôslednosti.

Tak povstala táto knižka.

Nejednomu čitateľovi pozdá sa, že písal som príliš obšírne. Bez potreby nezopakoval som jedny a tie samé veci. Historicko-kritická časť nech je dôkazom toho, že svedomite vykonal som predprácu, potrebnú k tomu, aby smel prehovoriť v otázke slovenského pravopisu. Dobré mi je známo, že dokonalosti alebo úplnosti ani čo do snesenej látky ani čo do jej spracovania nedosiahol som ani v historickej časti ani v osnove pravopisných návrhov, ale verím predsa, že spisu môjmu, i tak ako vyšiel, dostane sa uznania od tých, ktorí znaju literatúru o slovenskom pravopise. —

K obsahu v tomto spise pripojujem nasledujúce poznámky.

Prirovnávajúc česko-slovenské písmo ku písmu čiste českému, opieral som sa čo do písma čiste českého o Gebauerov spis „Přispěvky k historii českého pravopisu.“ Dla tohoto počiatky diakritického písma počítal som od Husa

napriek tomu, že dľa novšieho objavenia diakritického písma užito bolo aj pred Husom. Úplným a konečnoplatným objasnením vzniku diakritického písma zmenia sa možno daktoré moje vývody, ale sám dotýčny rozbor neutrati na svojej hodnote. Vypočítujúc literatúru o československom, fonetickom a etymologickom pravopise (str. 15—20) nespomenul som „Nehlavnější pravidla slovenské dobropisemnosti, kterážta sebral Samuel Čerňanský“, v Štiavnici 1802, v dvanástorke str. 24, lebo nemajúc spis po ruke, nevedel som o jakom znie pravopise, či o československom a či o slovenskom dľa Bernoláka. Nespomenul som ani tie spisky o pravopise etymologickej doby, ktoré určené sú pre ľudové školy.

Medzi návrhami nachodí sa jedon podstatný. Nateraz predložku „s“ píšeme totiž polovičatým spôsobom; v istých prípadoch etymologicky a v istých foneticky. Táto polovičatosť preniesla sa z doby fonetickej, vidz o tom na str. 95—102. Odstraniť túto polovičatosť, písať predložku s dôsledne etymologicky, to vyžaduje hlavná zásada nášho pravopisu a zároveň potreba spisovného jazyka. Za túto opravu vrele primlúvam sa tedy ku smerodajným kruhom; ona sama odporúča sa svojimi výhodami, o ktorých rozpisovať sa bolo by zbytočno.

Na str. 207—208 narádzam upustiť od terajšieho spôsobu vykiania a prijať ten, ktorý je skutočne slovenský. Tento posledný návrh mohol som síce rozšíriť a narádzať aj to, aby sme pisali o neprítomných osobách, ktoré vyznačiť a uctiť chceme, v tretej osobe množného počtu („môj otec nebolí doma“, „matka moja povedali“ atď.), ale z príčin taktických nateraz pominul som taký návrh. Množstvom návrhov nechcel som ohroziť osud návrhov súrnejších.

Hľadiac na rozvoj českého pravopisu, vyhol som riešeniu toho, či etymologicky písať predložku s i vtedy, keď